

Lugupeetud õiguskomisjoni esimees

Riigikogus on esimese lugemise läbinud karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus (sanktsiooniväärteod) (441 SE).

Justiitsministeerium palub muuta ja täiendada karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu vastavalt käesolevas kirjas esitatud ettepanekutele.

1. Eelnõu § 1 punkt 1 muuta ja sõnastada järgmiselt:

„1) paragrahvi 93¹ tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Rahvusvahelist sanktsiooni rakendavas või Vabariigi Valitsuse sanktsiooni kehtestavas õigusaktis sätestatud kohustuse täitmata jätmise või keelu rikkumise eest, välja arvatud käesoleva seadustiku §-s 421² sätestatud keelatud strateegilise kauba veo ja keelatud strateegilise kaubaga seotud teenuse osutamise eest, –

karistatakse rahalise karistuse või kuni viieaastase vangistusega.

(2) Sama teo eest, kui:

1) see on toime pandud grupi poolt;

2) see on toime pandud korduvalt –

karistatakse rahalise karistuse või kuni kuueaastase vangistusega.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 või 2 sätestatud teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, –

karistatakse rahalise karistusega.

(4) Kohus võib kohaldada käesolevas paragrahvis sätestatud süüteo toimepanemise vahetuks objektiks olnud aine või eseme konfiskeerimist vastavalt käesoleva seadustiku §-s 83 sätestatule.

(5) Kohus võib kohaldada käesolevas paragrahvis sätestatud kuriteo eest kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimist vastavalt käesoleva seadustiku §-s 83² sätestatule.“;

Selgitus: sisaldub järgmise punkti all. Normitehnilise korrektuurina viiakse ka lõikes 2 sisaldunud kaks kvalifitseerivat teokoosseisu eraldi punktide alla.

2. Eelnõu § 1 täiendada uue punktiga 2, muutes järgneva punkti numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„2) seadust täiendatakse paragrahviga 93² järgmises sõnastuses:

„ § 93². Rahvusvahelise sanktsiooni ja Vabariigi Valitsuse sanktsiooni rikkumine ettevaatamatusest

(1) Rahvusvahelist sanktsiooni rakendavas või Vabariigi Valitsuse sanktsiooni kehtestavas õigusaktis sätestatud kohustuse täitmata jätmise või keelu rikkumise eest ettevaatamatusest, kui puudub käesoleva seadustiku §-s 421⁴ sätestatud süüteo koosseis, –

karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, –

karistatakse rahalise karistusega.

Selgitus: KarS-i muudatustega lahendatakse kavandatud eelnõus sisalduv loogikaviga, mis seondub tahtluse ja ettevaatamatusega. Nimelt peaks eelnõus kavandatud regulatsiooni kohaselt olema väärteo korras karistatav sanktsiooni rikkumine ettevaatamatusest, samas kui kriminaalkorras on karistatav üksnes tahtlik tegu. Vahetegu väärteo ja kuriteo vahel võib seisneda nii kauba kasutusotstarbes, kui ka väärtuses. Just väärtuse pinnalt eristades tõusetubki teravalt eelnimetatud loogikaviga – 10 000 eurot ületava väärtusega kauba puhul on isiku väärteo korras vastutusele võtmine välistatud, samas kui ettevaatamatu teo korral ei vastuta isik ka kriminaalkorras (olguigi, et sanktsiooni rikutakse tegelikult nii suures ulatuses, et isiku väärteo korras karistamine kujutaks endast karistusõiguslikku alareageerimist teole).

Kõnealuse probleemi lahendamiseks pakutakse eelnõu täiendusena välja lisakoosseis (KarS § 93²), mis muudab karistatavaks ka rahvusvahelise sanktsiooni ja Vabariigi Valitsuse sanktsiooni rikkumise ettevaatamatusest. Lisaks sätestatakse senisest selgemalt KarS § 93¹ lg-s 2 raskendavate asjaoludena teo toime panemine grupi poolt või korduvalt ja viiakse seni eelnõus pakutud KarS § 93¹ lõikes 2 kirjeldatud väärtegu rahvusvahelise sanktsiooni seadusesse (RSanS) – selle kohta vt täpsemalt muudatusettepanek punktis 4. KarS § 93² sisaldab viidet eelnõuga lisatavale KarS §-le 421⁴, mida tuleb kõnealuse koosseisu suhtes kohaldada *lex specialis*'ena. RSanS väärteokoosseis on mõeldud KarS § 93¹ lg-s 1 sätestatud põhikoosseisu privilegeeringuna, samas kui KarS § 93¹ lg 2 sisaldab põhikoosseisu kvalifitseerivaid tunnuseid, mis toovad kaasa rangema karistuse.

3. Eelnõu § 2 tekst muuta ja sõnastada järgmiselt:

„Kriminaalmenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 126³ lõikes 3 asendatakse lauseosa „Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsepolitseiamet“ lauseosaga „Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet ning Maksu- ja Tolliamet“;

2) paragrahvi 126³ lõige 4¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

(4¹) Maksu- ja Tolliamet võib käesoleva seadustiku § 126² lõike 1 punktides 3 ja 4 nimetatud alustel teha järgmisi jälitustoiminguid:

- 1) vaadata varjatult läbi postisaadetist;
- 2) vaadata või kuulata salaja pealt teavet;
- 3) kasutada politseiagenti.“

3) paragrahvi 212 lõige 2 punkt 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„2) Maksu- ja Tolliamet maksu- ja tollialases kuriteos, narkootilise ja psühhotroopse aine üle piiri toimetamisega seotud kuriteos ning karistusseadustiku §-s 421¹ nimetatud kuriteos, välja arvatud juhul, kui kuriteo objektiks oli radioaktiivne aine, lõhkeaine või laskemoon koguses, mis ületab relvaseaduse § 46 lõikes 5 sätestatud piirmäära, või relvade laskekõlbmatuks muutmise tehnilistele nõuetele täielikult mittevastav tulirelv, karistusseadustiku §-des 421² ja 421⁴ nimetatud kuriteos, kui selle objektiks oli inimõiguste rikkumiseks kasutatav kaup või sellega seotud teenus, ning karistusseadustiku §-des 93¹ ja 93² nimetatud kuriteos, kui kuriteo objektiks oli kauba või sularaha sisse- ja väljaveo keelu rikkumine;“.

Selgitus:

Kehtiva õiguse kohaselt on KarS §-s 93¹ reguleeritud kuritegude menetlemine vastavalt kriminaalmenetluslikule uurimisalluvusele Kaitsepolitsei ameti (KAPO) pädevuses. Seoses Venemaa Föderatsiooni täiemahulise agressiooniga on VF-ile kehtestatud laiaulatuslikud sanktsioonid, millest tingituna on mitmekordistunud ka sanktsioonirikkumiste arv. Kuigi kaubasanktsioonide rikkumiste menetlemine on väga oluline, ei ole otstarbekas selleks kulutada julgeolekuasutuse ressursi, kelle põhiülesandeks on julgeolekuohtude kohta teabe kogumine, nende ennetamine ja tõkestamine. Arvestades, et kaubasanktsioonide rikkumised on olemuselt sarnased salakaubaveo (KarS § 391) juhtumitele, mille menetluse pädevus on Maksu- ja Tolliametil (MTA), on põhjendatud kaubasanktsioonide rikkumiste kohtueelse uurimise ülesande panemine MTA-le. Kuna sanktsioonimeetmetega on kaetud ka sularaha eksport, tuuakse ka nende rikkumiste uurimine MTA pädevusena selgelt välja. Selline valik on otstarbekas ka seetõttu, et enamuse kaubasanktsioonide rikkumistest avastab MTA piiriületusel. Kui kaubasanktsioonide rikkumise kohtueelse menetluse ülesanne lasuks MTA-l, tegeleks rikkumisega üks asutus alates avastamisest kuni eeluurimise lõpuni. Uurimisalluvus jääks jätkuvalt KAPO-le selliste sanktsioonirikkumiste puhul, mis ei hõlma kauba sisse- ja väljaveo keelu rikkumist¹. Eeltoodud põhjustel lisatakse MTA uurimisalluvusse ka KarS § 93².

Seoses uurimisalluvuse muudatustega muudetakse MTA pädevust selliselt, et MTA võiks edaspidiselt oma uurimisalluvuses olevate jälituskataloogi kuuluvate kuritegude menetlemiseks ja konfiskeerimismenetluses teabe kogumiseks iseseisvalt vaadata varjatult läbi postisaadetist, vaadata või kuulata salaja pealt teavet, kasutada politseiagenti ja matkida kuritegu. Kehtiva õiguse kohaselt MTA kõiki² nimetatud toiminguid ise teha ei või ja MTA peaks vajaliku teabe kogumiseks esitama taotluse PPA-le või KAPO-le. Selline korraldus on aga ebamõistlik, kuna jälitustoiminguid peaks teostama eelkõige see (jälitus)asutus, kes kuritegusid ka sisuliselt menetleb. Oluline on märkida, et muudatusega ei laiendata jälituskataloogi kuuluvate kuritegude loetelu ehk jälituspädevus tervikuna ei laiene. Samuti ei muudeta jälitustoimingutele esitatavaid nõudeid ega loa väljastamise korda – toimingud jäävad endiselt viimase järgu abinõuks ning on allutatud kohtulikule järelevalvele. Muudatuse tulemusel muutub aga tõhusamaks nii MTA kui PPA töö, kuivõrd MTA ei pea enam oma uuritavates kriminaalasjades jälitustoiminguid „allhankena tellima“ PPA-st ja vabaneb ses osas asutuste vahelisest

¹ Ühe sellise näitena võib tuua keelu liituda VF relvajõududega, vt lähemalt: [Vabariigi Valitsuse sanktsioon seoses jätkuva rünnakuga Ukraina suveräänsuse ja territoriaalse terviklikkuse vastu – Riigi Teataja](#)

² Kehtiva KrMS § 126³ lg 4¹ kohaselt võib MTA üksnes kuriteo kohta teabe kogumiseks vaadata varjatult läbi postisaadetist.

asjaajamisest; PPA omakorda vabaneb asutuste vahelise asjaajamise koormusest ning saab paremini planeerida oma ressursikasutust, kuivõrd „allhankena“ tehtavate toimingute hulk väheneb.

4. Täiendada eelnõu uue §-ga 3, muutes järgnevate paragrahvide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„§ 3. Kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse muutmise

Kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seadust täiendatakse §-ga 25⁸ järgmises sõnastuses:

„§ 25⁸. Karistusseadustiku §-s 93¹ sätestatud kuriteo menetlemise erisused

Kohtueelset menetlust kriminaalasjades, mille menetlust on enne käesoleva paragrahvi jõustumist alustatud karistusseadustiku §-s 93¹ sätestatud kuriteo tunnustel, toimetab Kaitsepolitseiamet.

Selgitus: Uurimisalluvuse muutmisel on vaja lahendada ka küsimus sellest, kelle menetleda jäävad juba alustatud kriminaalmenetlused. KAPO ning MTA on sanktsioonikuritegude uurimisalluvuse muutuse sujuvaks rakendamiseks töökorralduse kokku leppinud. Sobivaim lahendus on, et KAPO viib oma menetluses olevad KarS § 93¹ kriminaalasjad lõpuni ja ei anna neid MTAle üle. Siinjuures tuleb ühtlasi arvestada, et kui KarS § 93¹ alusel on alustatud kriminaalmenetlust, ning pärast käesoleva eelnõu jõustumist vastaks tegu hoopis RSanS §-s 36¹ sätestatud väärteole, tuleb kriminaalmenetlus lõpetada. Sellisel juhul jätkub menetlus väärteomenetluse korras vastavalt uurimisalluvusele (kõnealust väärtegu menetleb MTA).

5. Täiendada eelnõu uue §-ga 4, muutes järgnevate paragrahvide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„§ 4. Rahvusvahelise sanktsiooni seaduse muutmise

Rahvusvahelise sanktsiooni seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) seadust täiendatakse uue §-ga 36¹ järgmises sõnastuses:

„§ 36¹. Rahvusvahelise sanktsiooni ja Vabariigi Valitsuse sanktsiooni rikkumine väheses ulatuses

(1) Rahvusvahelise sanktsiooniga või Vabariigi Valitsuse sanktsiooniga kehtestatud kauba, välja arvatud karistusseadustiku §-s 421² sätestatud keelatud strateegilise kauba, või sularaha sisse- ja väljaveo keelu rikkumise eest, kui kauba või sularaha väärtus ei ületa 10 000 eurot ning tegu ei ole toime pandud grupi poolt ega korduvalt, –

karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut või arestiga.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 400 000 eurot.

(3) Kohus või kohtuväline menetleja võib kohaldada käesolevas paragrahvis sätestatud väärteo toimepanemise vahetuks objektiks olnud aine või eseme konfiskeerimist vastavalt karistusseadustiku §-s 83 sätestatule.

(4) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud väärteo katse on karistatav.

(5) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud väärtegude aegumistähtaeg on kolm aastat.“;

2) paragrahvi 37 täiendatakse teise lausega järgmises sõnastuses: „Käesoleva seaduse §-s 36¹ nimetatud väärtegude kohtuväline menetleja on Maksu- ja Tolliamet.““

Selgitus: Kuna rahvusvaheliste sanktsioonide ja Vabariigi Valitsuse sanktsioonide jaoks on olemas eraldi seadus (RSanS), on otstarbekas sätestada sanktsioonide rikkumisega seotud väärteokoosseis vastavas eriseaduses. Samas paragrahvis sätestatakse ka juriidilise isiku vastutus (rahatrahv kuni 400 000 eurot), mis ühtib teiste RSanS-is sätestatud väärtegude eest ette nähtud karistustega. Lõikes 3 sätestatakse kohtu või kohtuvälise menetleja õigus kõnealuse väärteo tahtliku toimepanemise korral kohaldada väärteo vahetuks objektiks olnud aine või eseme konfiskeerimist vastavalt KarS-is sisalduvale konfiskeerimise üldsättele. Samuti tuuakse sättesse üle eelnõus KarS § 93¹ lõigetena 5 ja 8 kavandatud väärteo katse karistatavuse ja kolmeaastase aegumistähtaja klauslid. Kuna uue koosseisu kehtestamisel eriseaduses on vaja määrata ka väärteo kohtuväline menetleja, lisatakse RSanS-i § 37 ka teine täiendus, mille kohaselt on kõnealuse väärteo kohtuväliseks menetlejaks MTA. Selline korraldus on kooskõlas ka KrMS §-s 212 tehtava muudatuse loogikaga, mille kohaselt menetleb kauba sisse- ja väljaveo keelu rikkumisi MTA.

6. Eelnõu §-st 6 jätta välja esimene punkt, muutes vastavalt järgnevate punktide numeratsiooni.

Selgitus: Väärteomenetluse seadustikus sätestatakse uurimisalluvus üksnes nende väärtegude suhtes, mis sisalduvad karistusseadustikus (vt VTMS § 52). Kuna eeltoodud muudatusettepaneku kohaselt sätestatakse väärteokoosseis RSanS-is, pole vastav VTMSi täiendus vajalik.